Gemeente Heerde

cittaslow

Raadsvoorstel

Raadsvergadering
4 oktober 2021
Commissie Ruimte
13 september 2021

Afdeling en opsteller
ROW/W.J. Buiten/0578 699494/w.buiten@heerde.nl
Portefeuille
S.J.L. Nienhuis / W.I. Meijer
Programma
Duurzaamheid
Opnemen in Bestuursagenda
nee

Agendapunt
8.

Onderwerp
Ontwerp Regionale Energiestrategie 1.0 Cleantech regio

De raad besluit om:
1. Kennis te nemen van de ontwerp RES 1.0 Cleantech regio;
2. De inspraaknotitie ontwerp RES 1.0 Cleantech Regio, de bijbehorende oplegger en de nota van wijzigingen vast te stellen;
3. De stuurgroep RES, naast de reeds voorgenomen wijzigingen, geen aanvullingen, wensen of opmerkingen mee te geven ter voorbereiding op de besluitvorming over de RES 1.0;
4. Kennis te nemen van de enquêteresultaten over de concept RES in de gemeente Heerde.

Inleiding
Als onderdeel van het Klimaatakkoord uit 2019 maken alle regio's in Nederland een Regionale Energiestrategie (RES). Hiermee moet bereikt worden dat het aandeel duurzame energie op land fors wordt vergroot en de uitstoot van CO2 afkomstig uit kolen- en gascentrales wordt gereduceerd. De gemeente Heerde heeft in de afgelopen ruim twee jaar samen met de diverse overheden, bedrijven, maatschappelijke partijen en inwoners in de Cleantech Regio gewerkt aan een passende strategie voor onze regio. De ontwerpversie is hiervan gereed.

De ontwerp RES heeft voor inspraak ter inzage gelegen in de periode van 19 april tot en met 31 mei 2021. Door verschillende inwoners en belangengroeperingen uit de regio is gereageerd door middel van een inspraakreactie. Door de samenwerkende overheden in de regio is een gezamenlijke reactienota opgesteld waarin op de inspraakreacties wordt ingegaan. Uw raad wordt gevraagd kennis te nemen van de ontwerp RES, de inspraaknotitie met oplegger en nota van voorgenomen wijzigingen vast te stellen en verder geen aanpassingen te verlangen. In uw raadsvergadering op 13 december zal de definitieve RES 1.0 voor besluitvorming worden voorgelegd.

Beoogd effect
Uw raad kennis laten nemen van de ontwerp RES, de inspraaknota vast te stellen en eventuele aanpassingen voorafgaand aan de vaststelling te inventariseren.

Bevoegdheid / Juridisch kader
Met de RES wordt invulling gegeven aan de landelijke afspraken in het Klimaatakkoord van 2019. Alle deelnemende overheden besluiten zelfstandig over de ontwerp RES en de definitieve RES 1.0.

Eerdere besluitvorming en kaders
Uw raad heeft op 8 juli 2019 ingestemd met de startnotitie voor de RES Cleantech regio.
Uw raad heeft op 5 oktober 2020 kennis genomen van de concept RES en een tweetal moties aangenomen.

Argumenten

1. *Uw gemeenteraad besluit over de RES 1.0*

In maart 2020 werd de concept RES voor onze regio gepubliceerd. Op basis van een eerste analyse van ons landschap en het energienetwerk waren een aantal potentiële zoekgebieden voor windenergie en zonne-energie aangegeven en is een eerste verkenning gedaan naar bovenregionale warmtebronnen. In het afgelopen jaar heeft de regio de concept RES verder uitgewerkt met onder meer het opstellen van een zonneladder. Ook is nader onderzoek gedaan naar de effecten van energie-opwek op ons landschap, natuurwaarden, het energienetwerk en het draagvlak. Dit heeft geresulteerd in een aantal aanpassingen, met name in de mogelijkheden voor windenergie. In de ontwerp RES geven we aan in 2030 in onze regio 1,07 TWh (was 1,23 TWh in de concept RES) elektriciteit te kunnen leveren, primair afkomstig uit zonne-energie. Op basis van diverse inzichten en maatschappelijke inbreng is ervoor gekozen om daarbij een belangrijke rol te geven aan grootschalige zonne-installaties op daken. Zie verder bijlage 1 voor de ontwerp RES.

Alle overheden in de Cleantech regio besluiten zelfstandig over de definitieve RES 1.0 in december. U heeft als gemeenteraad de bevoegdheid om ruimtelijk beleid voor het grondgebied van de gemeente Heerde vast te stellen. De strategische lijnen die nu in ontwerp voorliggen zijn passend voor de gemeente Heerde met haar sterke landschappelijke kwaliteiten. We zien voldoende aanknopingspunten om de RES 1.0 te vertalen naar een lokaal ruimtelijk kader en te verwerken in onze Omgevingsvisie.

2. *De inspraakreacties geven deels aanleiding tot aanpassing of verbetering van de ter inzage gelegde ontwerp RES*

Sinds de ontwikkeling van de RES hebben inwoners, bedrijven en maatschappelijke partijen op diverse manieren de gelegenheid gekregen om mee te praten. Stakeholders zijn inhoudelijk betrokken geweest bij regionale ateliers. Maar ook inwoners en inwonersverenigingen hebben gelegenheid gekregen om inbreng te leveren. In de gemeente Heerde hebben we lokale ateliers georganiseerd, een informatieavond gehouden en stakeholders en inwoners betrokken bij regionale ateliers en bijeenkomsten. Daarnaast hebben we ons lokale participatieplatform gebruikt voor het verzamelen van inbreng. De deelnemende overheden in de Cleantech regio hebben met elkaar afgesproken om voorafgaand aan de besluitvorming over de RES 1.0 formele inspraak mogelijk te maken. Als gevolg hiervan is de nationale deadline van 1 juni voor aanlevering van een vastgesteld bod weliswaar niet gehaald. Maar hiermee is wél de mogelijkheid gecreëerd om inwoners en organisaties mee te laten praten over het resultaat van de ontwerp RES, voorafgaand aan besluitvorming door de overheden. Door de overheden in de Cleantech regio zijn in totaal meer dan 500 inspraakreacties ontvangen. Een deel van de reacties werd verzonden naar meerdere overheden, waardoor het aantal unieke reacties wat lager ligt.

De meerderheid van de insprekers geeft aan vooral zorgen te hebben over de gevolgen van mogelijke energie-opwek in hun leefomgeving. Zorgen gaan uit naar de effecten hiervan op natuur, effectief grondgebruik, gezondheid en het democratische gehalte van de RES. Met name windenergie is een belangrijk kritiekpunt gebleken. Het is waardevol geweest om de inspraakronde in ons RES-proces in te bouwen, omdat we hiermee inzicht hebben gekregen in de belangrijkste aandachtspunten voor inwoners in de regio met betrekking tot grootschalige energie-opwek.

De gemeente Heerde heeft 2 formele inspraakreacties ontvangen. Een reactie komt vanuit een inwoner van Vaassen. Deze inwoner gaat met name in op de negatieve effecten van zonne-energie op mens en milieu en de noodzaak van energietransitie in het algemeen. De andere reactie komt vanuit een inwonerscollectief uit Klarenbeek. Deze reactie gaat met name in op beleving en gezondheid voor de mens bij grootschalige opwek en de wens tot meer participatie. Beide inspraakreacties zijn ook ingediend bij de andere gemeenten, provincie en waterschappen in de regio. Verder is aan de Stuurgroep RES een inspraakreactie verstuurd door de samenwerkende energiecoöperaties uit de regio (waaronder Heerde Energiek). Daarom wordt deze reactie ook als inspraak bij de gemeente Heerde beschouwd. De samenwerkende energiecoöperaties geven hun complimenten over het proces, geven zorgen aan met betrekking tot het resultaat en doen een aantal aanbevelingen. De 3 reacties zijn in regionaal verband beantwoord.

Het voorgestelde bod verandert door de inspraakreacties niet, maar een aantal reacties heeft geleidt tot een tekstuele of inhoudelijke aanpassing in de ontwerp RES 1.0. Aanpassing heeft primair betrekking op de zoekgebieden voor windenergie, de relatie tussen windenergie en gezondheid en inwonersparticipatie. Verder zijn er ambtshalve een aantal tekstuele wijzigingen voorgesteld. Er zijn ook inspraakreacties die meegenomen worden in de RES 2.0 of waar een vervolgactie voor nodig is. Zie voor een uitgebreide toelichting hierover bijlage 5, 6 en 7. Uw raad wordt gevraagd in te stemmen met de wijzingen.

3. *Met de ontwerp RES wordt invulling gegeven aan uw eerdere moties*

Uw gemeenteraad heeft in de bespreking over de concept RES in 2020 twee moties aangenomen (2020-07 en 2020-08). De eerste motie had onder meer betrekking op het stimuleren van participatie en betrokkenheid van inwoners bij het onderwerp energietransitie. Daarin werd expliciet gevraagd om te streven naar minimaal 50% lokaal eigenaarschap bij nieuwe projecten voor energie-opwek. Dit thema komt in de ontwerp RES terug als regionaal uitgangspunt (zie hoofdstuk 5), waarbij we de verwachting hebben dat de samenwerkende energiecoöperaties hier een leidende rol in kunnen gaan spelen komend jaar. Hoe dat er precies uit gaat zien wordt in samenspraak met de energiecoöperaties verder uitgewerkt in de RES 2.0. De wens van uw raad voor uitgebreide mogelijkheden voor lokaal eigenaarschap komt overeen met de wens van de samenwerkende coöperaties en veel inwoners. In een andere motie heeft uw gemeenteraad (en ook andere gemeenteraden in de CTR) aandacht gevraagd voor de zonneladder, de wens om meer zon op daken na te streven en ruimte te bieden voor kleinschalige alternatieven. Veel inwoners hebben in hun inspraakreactie ook aangegeven dat de meeste aandacht naar zon-op-dak toe moet in de komende jaren. In de ontwerp RES 1.0 is de focus sterker komen te liggen op zon-op-dak en minder op land en in de verdere uitwerking richting RES 2.0 verwachten we daar ook een concreet uitvoeringsprogramma voor te kunnen aanbieden. Hierop vooruitlopend hebben we in onze gemeente overigens een projectleider zon-op-dak voor 9 maanden ingeschakeld om bedrijven en Heerde Energiek te ondersteunen om op korte termijn zonne-installaties op daken te realiseren. Rondom participatie en draagvlak is rond de uitwerking van de ontwerp RES wederom veel gelegenheid geboden in de regio en in onze gemeente specifiek, onder meer in de vorm van webinars, ateliers en enquêtes. Participatie en draagvlak zal de komende jaren richting RES 2.0 onze aandacht blijven houden.

Tenslotte is de samenwerkingsvorm in de RES met andere overheden in onze regio een logische invulling van motie 2019-03 (verzoek tot regionale samenwerking energie-opwek). Er is afstemming met de omliggende gemeenten en omliggende RES-regio's en dit zal verder intensiveren naarmate de RES-sen en daaruit volgende plannen concreter worden.

4. *Enquêteresultaten participatieplatform*

Zoals aangegeven is ons lokale participatieplatform www.samenwerkenaanheerde.nl gebruikt voor het ophalen van inbreng over de hoofdpunten uit de RES. De RES was het eerste project op dit platform. Ongeveer 120 inwoners van onze gemeente hebben hier gebruik van gemaakt, waardoor

het participatieplatform direct ook een solide bekendheid onder inwoners heeft gekregen. In de enquête is stil gestaan bij de geschiktheid van gebieden in onze gemeente voor zowel windenergie als zonne-energie. Daarnaast zijn meer algemene vragen rondom gewenste betrokkenheid en vormen van participatie uitgevraagd en konden inwoners zelf ook ideeën aandragen. Draagvlak voor windenergie lijkt beperkt te zijn onder de respondenten, terwijl zonne-energie, en dan met name op daken wel op steun kan rekenen. Op welke manier en waar zonnevelden gerealiseerd kunnen worden zijn de meningen verdeeld over. Meedoen in het vormgeven van voorwaarden voor zonnevelden en delen in de opbrengst is voor veel respondenten belangrijk. Zie voor alle resultaten bijlage 8.

Kanttekeningen

1. Windenergie is problematisch gebleken

Tijdens het opstellen van de concept RES is al geconstateerd dat de Natura2000 gebieden binnen de regio voor de nodige uitdagingen zorgen voor met name windenergie. De provincie heeft daarom een aantal onderzoeken laten uitvoeren naar de mogelijke ecologische effecten van windturbines op de Veluwe en in de IJsselvallei (zie bijlagen 3 en 4). Daarbij is de conclusie getrokken dat met name de instandhoudingsdoelen van de wespendief ernstig onder druk komen te staan bij het realiseren van windturbines op de Veluwe. De provincie heeft uitgesproken dat op de Veluwe geen windenergie mogelijk gemaakt kan worden en zonder verdere maatregelen in een zone tot 8 kilometer buiten de Veluwe er zeer beperkte mogelijkheden voor windenergie zijn. Over deze 8-kilometer zone zullen bovenregionale afspraken worden gemaakt en is verder onderzoek nodig. Deze uitspraak raakt nagenoeg het hele grondgebied van de Cleantech regio en is overgenomen in de ontwerp RES 1.0. De IJsselvallei zelf kent ook een aantal restricties. Specifiek voor onze gemeente zijn de mogelijkheden voor grotere windturbines door de uitspraak van de provincie zeer beperkt geworden. Een cluster langs de A50 waar eerder vanuit de gemeenteraad op werd gewezen is onmogelijk, waardoor in Heerde alleen een klein deel van het buitengebied overblijft als locatie met een technische potentie. Los van de technische potentie is landelijk de relatie tussen gezondheid, afstand en windturbines sterk onder de aandacht gekomen. Dit aspect is een van aanpassingen in de nota van wijzigingen. In hoeverre er draagvlak bestaat voor windenergie (zowel grote als kleine turbines) in onze gemeente zal in ons lokale proces om te komen tot een uitnodigingskader nog verder worden verkend. De keerzijde van de provinciale uitspraak is dat ons bod in 2030 vrijwel geheel uit zonne-energie zal bestaan. Voor de stabiliteit van het energienetwerk is dat erg ongunstig (zie bijlage 2). Vormen van energieopslag zijn daardoor noodzakelijk, maar deze techniek staat nog in de kinderschoenen. Specifiek voor dit onderdeel vraagt de regio ondersteuning van het Rijk om ons bod te kunnen realiseren.

Geld

De proceskosten voor de totstandkoming van de RES worden grotendeels gefinancierd door een bijdrage van het Rijk aan de regio en de provincie Gelderland. Alle overheden leveren ambtelijke capaciteit. Na vaststelling van de definitieve RES zal elke gemeente op lokaal niveau een nadere uitwerking maken van de strategische lijnen en zoekgebieden. Voor deze uitwerking is door uw raad al in 2019 budget beschikbaar gesteld en wordt in onze gemeente middels invulling aan gegeven.

Communicatie

Over de mogelijkheid tot inspraak is uitgebreid gecommuniceerd. Communicatie zal de komende maanden gaan verschuiven naar ons lokale uitnodigingskader waar we mee gestart zijn, maar hierin zal zeker worden verwezen naar het proces rondom de RES 1.0.

Inclusiviteit

Toegang tot betaalbare en schone energie is een van de Sustainable Development Goals van de VN, om te komen tot een toekomstbestendige en eerlijkere wereld. De productie van schone energie

voor en door eigen inwoners en organisaties in onze gemeente is daar een invulling van. De RES is een ruimtelijke strategie om dat te bereiken. Verschillende doelgroepen hebben de gelegenheid gekregen om input te leveren. Specifiek is in de ontwerp RES participatie in energieprojecten door middel van lokaal eigenaarschap beschreven.

Cittaslow
Met de RES wordt geprobeerd om zowel onze cultuurhistorische en landschappelijke waarden te behouden als toe te werken naar een duurzame en schone toekomst met zo min mogelijk CO2-uitstoot.

Inkoop en SROI
In deze fase niet van toepassing.

Uitvoering
Nadat uw raad kennis heeft genomen van de ontwerpversie en eventuele aanvullingen heeft meegegeven aan de Stuurgroep RES zal de RES 1.0 nader worden uitgewerkt en voorbereid voor besluitvorming. In onze gemeente staat dit gepland voor 13 december 2021.

Advies commissie(s)
Dit wordt ingevuld nadat het advies is behandeld in de commissievergadering.

Heerde, 24 augustus 2021

Het college van Heerde
drs. J.W. Wiggers , burgemeester
B. van Zuthem , gemeentesecretaris

Bijlagen:
1. Raadsvoorstel Ontwerp Regionale Energiestrategie 1.0 Cleantech regio
2. Ontwerp RES Cleantech regio
3. Netimpactberekening Liander RES 1.0 CTR
4. Rapportage windenergie op en rond de Veluwe
5. Samenvatting rapport windenergie A50-IJsselvallei
6. Inspraaknotitie Ontwerp RES 1.0
7. Oplegger stuurgroep Ontwerp RES 1.0
8. Nota van wijzingen Ontwerp RES 1.0
9. Resultaten inwoner enquête RES Heerde